

ANALYSIS OF THE INNOVATIVITY OF CROATIAN MICRO ENTREPRENEURS

ANALIZA INOVATIVNOSTI HRVATSKIH MIKRO PODUZETNIKA

STAVLIC, Katarina

Abstract: *Innovation is considered as one of the factors of business success, as well as a generator of economic growth and development. Micro-enterprises in the Republic of Croatia have a growing contribution to economic development.*

Innovative activities of microenterprises have not yet been sufficiently explored and therefore the aim of this paper is to analyze the existence of innovations and innovative activities in microenterprises in the Republic of Croatia, region Slavonia and Baranja and to identify the main difficulties encountered by microenterprises in creating and commercializing innovations. An empirical study was conducted on a sample of micro enterprises and the results of the research are presented in the paper.

Key words: *micro entrepreneurs, innovation, success*

Sažetak: *Inovacije se smatraju jednim od čimbenika uspješnosti poslovanja, kao i generatorom gospodarskog rasta i razvoja. Mikro poduzeća u Republici Hrvatskoj imaju rastući doprinos gospodarskom razvoju. Još uvijek nisu dovoljno istražene inovativne aktivnosti mikro poduzetnika i zbog toga je cilj ovog rada analizirati postojanje inovacija i inovativnih aktivnosti u mikro poduzećima u Republici Hrvatskoj u regiji Slavonija i Baranja, te identificirati glavne poteškoće s kojim se susreću mikro poduzetnici prilikom stvaranja i komercijalizacije inovacija. Provedeno je empirijsko istraživanje na uzorku mikro poduzeća te su u radu prikazani rezultati istraživanja.*

Ključne riječi: *mikro poduzetnici, inovacije, uspješnost*

Authors' data: Katarina, Štavlić, dr.sc., prof.v.š., znanstveni suradnik, Veleučilište u Požegi, Vukovarska 17, Požega, kstavlic@vup.hr

1. Uvod

Mikro poduzeća imaju sve značajniju ulogu u hrvatskoj ekonomiji i prema Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva [9] mikro subjekti su fizičke i pravne osobe koje prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 10 radnika, ostvaruju ukupni godišnji poslovni prihod u iznosu protuvrijednosti do 2.000.000,00 eura, ili imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u iznosu protuvrijednosti do 2.000.000,00 eura.

Zbog rastućeg broja mikro poduzeća u Republici Hrvatskoj, ali i vidljivog smanjenja broja zaposlenih i ukupnih prihoda u istima, postavilo se pitanje mogu li inovacijske aktivnosti pomoći mikro poduzećima u generiranju većih prihoda i broja zaposlenih. U ovom radu je napravljena analiza broja mikro poduzeća, broja zaposlenih i ostvarenih prihoda u mikro poduzećima u pet županija regije Slavonija i Baranja (regija SiB), a to su: Brodsko-posavska županija (BPŽ), Požeško-slavonska županija (PSŽ), Virovitičko-podravska županija (VPŽ), Osječko-baranjska županija (OBŽ) i Vukovarsko-srijemska županija (VSŽ), iz prerađivačke djelatnosti (C), djelatnosti građevinarstva (F) i djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (A).

U daljnjem radu su prikazani rezultati statističke obrade podataka o poslovanju mikro poduzeća u regiji Slavonija i Baranja u 2014. i 2018. godini, te rezultati empirijskog istraživanja o prisutnosti inovacijskih aktivnosti u mikro poduzećima u regiji Slavonija i Baranja u odabranim djelatnostima.

2. Inovacije – čimbenik uspješnosti

U Republici Hrvatskoj postaje sve aktivnija politika poticanja i jačanja konkurentnosti na temelju inovativnog poslovanja. Za postizanje inovativnog poslovanja potrebno je stvoriti učinkovit inovacijski sustav koji pruža poticajno okruženje koje stimulira istraživanje i razvoj (R&D), stvaranje novih ili poboljšanih proizvoda i usluga, proizvodnih procesa, organizacijskih metoda i patenata. Inovativni sustav temelji se na različitim zakonodavnim i institucionalnim okvirima. Zakonodavni i institucionalni okvir za istraživanje, razvoj i inovacije u Republici Hrvatskoj u velikoj je mjeri u skladu sa sustavima drugih europskih zemalja.

Inovacije su jedan od izvora rasta i razvoja MSP-a, pa se u ovom radu istražuje u kojoj mjeri su prisutne inovacije u mikro poduzećima u regiji Slavonija i Baranja u Republici Hrvatskoj. S obzirom na ograničenja prilikom prikupljanja podataka, na ovom istraživačkom uzorku se trenutno nije mogla istražiti statistička značajnost povezanosti prisutnosti inovacija i poslovne uspješnosti mikro poduzeća. Iako je jedna od komponenti za povećanje inovacija i konkurentnosti ulaganje u istraživanje i razvoj, istraživanja su pokazala [7] da mikro poduzeća još uvijek nemaju dovoljnu financijsku snagu za te aktivnosti. Prema podacima iz Izvještaja opservatorija za mala i srednja poduzeća u Republici Hrvatskoj [7] u Hrvatskoj ulaganja u istraživanje i razvoj mikro poduzeća predstavljaju samo 1,1% ukupnih ulaganja u istraživanje i razvoj (istraživanje i razvoj) u poslovnom sektoru, a ulaganje u mala poduzeća predstavlja još 6,6%. Te su brojke među najnižim podacima zabilježenim u europskim zemljama. Inovacije kao čimbenik uspješnosti u malim poduzećima bile

su predmet nekolicine istraživanja u Republici Hrvatskoj. Štavlić [6] je istaknula inovativnost kao jedan od ključnih faktora uspješnosti mikro poduzeća te je dokazana statistički značajna povezanost između razine inovacije i poslovne uspješnosti mikro poduzeća. Mečev i Žaja [4] su istražile inovacijske aktivnosti malih i srednjih poduzeća (u uzorku nisu bila mikro poduzeća) u Republici Hrvatskoj koja se bave aktivnostima vezanim uz informacijske i/ili komunikacijske tehnologije (ICT). Kao najsignifikantniji prediktor pozitivnih učinaka inovacija pokazalo se povezivanje poduzeća s drugim poslovnim subjektima. Budući da u literaturi postoje različiti pristupi definiranju koncepta inovacije, za ovo istraživanje je korištena definicija Europske komisije „inovacija se događa kada tvrtka uvede novi ili značajno poboljšani proizvod, uslugu, proces, marketinške strategije ili organizacijsku metodu. Inovaciju može razviti tvrtka sama ili je može izvorno razviti neka druga tvrtka "[4].

3. Mikro poduzetništvo u regiji Slavonija i Baranja

Malo i srednje poduzetništvo u Republici Hrvatskoj posljednjih 20-ak godina bilježi kontinuirani rast i razvoj. Mikro poduzeća imaju rastući udio u ukupnom broju poduzeća u RH, ali u 2018. godini u odnosu na 2017. godinu bilježe pad udjela zaposlenosti, ukupnih prihoda i izvoza, te u razdoblju od 2014. do 2018. im je smanjen prosječan broj zaposlenih. U 2017. i 2018. godini su ostvarila pozitivan konsolidirani financijski rezultat, s porastom dobiti u 2018. godini za 7,2%. [1]

U sljedećoj tablici prikazani su podaci o broju mikro poduzeća, broju zaposlenih i ostvarenim prihodima u prerađivačkoj djelatnosti, djelatnosti građevinarstva i djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva u pet županija regije Slavonija i Baranja. Te podaci za navedene djelatnosti na razini Republike Hrvatske.

Iz podataka u tablici 1. vidljivo je da je u razdoblju od 2018. u odnosu na 2014. godinu došlo do porasta broja mikro poduzeća u svim odabranim županijama, gotovo u svim djelatnostima. Jedino je smanjen broj mikro poduzetnika u prerađivačkoj djelatnosti u Brodsko-posavskoj županiji, unatoč rastućem broju ukupnog broja poduzeća u toj djelatnosti. U svim županijama i gotovo u svim djelatnostima je u navedenom razdoblju vidljivo smanjenje broja zaposlenih i ukupnih prihoda u mikro poduzećima. Jedino je rast broja zaposlenih vidljiv je u djelatnosti poljoprivrede šumarstva i ribarstva BPŽ za 24,21%, te u djelatnosti građevinarstva u VPŽ za 16,71%. Dok je rast ukupnih prihoda vidljiv u djelatnosti građevinarstva u PSŽ za 101,44% i u djelatnosti poljoprivrede u VSŽ za 16,44%. Slični trendovi su se dogodili i na razini Republike Hrvatske u mikro poduzećima u promatranim djelatnostima. Porastao je broj mikro poduzeća u navedenim djelatnostima za 8,93%, ali rast broja poduzeća nije pratilo i povećanje zaposlenosti i rast prihoda u promatranom razdoblju. U svim djelatnostima u mikro poduzećima došlo je do smanjenja i broja zaposlenih (za 44,39%) i ukupnih prihoda (za 54,16%). Promatrajući podatke za regiju SiB u odnosu na RH, smanjeni su udjeli u broju mikro poduzeća, ukupnom broju zaposlenih u djelatnosti i ukupnom prihodu mikro poduzeća, dok je vidljivo povećanje udjela broja zaposlenih u mikro poduzećima, te ukupnih prihoda u djelatnosti.

Brodsko-posavska županija												
Djelatnost	Broj mikro poduzeća		Ukupan broj poduzeća		Broj zaposlenih u mikro poduzećima		Ukupan broj zaposlenih u djelatnosti		Ukupni prihod u mikro poduzećima		Ukupni prihodi u djelatnosti	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
A	74	115	77	133	128	159	471	886	135.823.563	133.978.133	559.816.789	923.231.427
C	287	267	299	368	3.691	1.280	7.386	9.101	1.029.561.373	327.852.885	2.935.220.153	4.475.584.800
F	204	247	209	278	1.279	1.110	1.950	2.592	336.961.154	259.460.002	748.091.333	1.065.618.292
Požeško-slavonska županija												
Djelatnost	Broj mikro poduzeća		Ukupan broj poduzeća		Broj zaposlenih u mikro poduzećima		Ukupan broj zaposlenih u djelatnosti		Ukupni prihod u mikro poduzećima		Ukupni prihodi u djelatnosti	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
A	35	48	36	56	157	69	838	900	108.835.178	40.728.933	419.352.856	472.233.063
C	129	138	136	175	1.360	436	3.219	3.652	246.820.526	118.109.421	951.913.932	1.366.541.625
F	71	102	72	109	238	387	361	791	52.436.520	105.630.603	107.999.901	407.295.516
Virovitičko-podravna županija												
Djelatnost	Broj mikro poduzeća		Ukupan broj poduzeća		Broj zaposlenih u mikro poduzećima		Ukupan broj zaposlenih u djelatnosti		Ukupni prihod u mikro poduzećima		Ukupni prihodi u djelatnosti	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
A	88	117	91	140	390	232	735	1.006	272.728.618	173.917.867	523.738.969	797.270.595
C	137	144	143	202	1.639	725	3.279	4.350	623.826.648	150.913.671	1.209.841.973	1.934.309.958
F	73	94	75	102	329	384	432	743	122.375.765	111.873.316	304.648.602	286.247.558
Osječko-baranjska županija												
Djelatnost	Broj mikro poduzeća		Ukupan broj poduzeća		Broj zaposlenih u mikro poduzećima		Ukupan broj zaposlenih u djelatnosti		Ukupni prihod u mikro poduzećima		Ukupni prihodi u djelatnosti	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
A	205	320	220	417	947	481	4.530	5.535	930.195.399	384.387.841	5.781.408.304	6.581.523.279
C	491	498	519	641	4.852	1.719	11.347	12.796	1.442.814.012	488.452.089	6.581.464.311	8.423.241.703
F	417	506	427	571	2.940	1.588	4.991	5.173	1.036.411.682	471.991.369	2.661.356.310	2.529.291.066
Vukovarsko-srijemska županija												
Djelatnost	Broj mikro poduzeća		Ukupan broj poduzeća		Broj zaposlenih u mikro poduzećima		Ukupan broj zaposlenih u djelatnosti		Ukupni prihod u mikro poduzećima		Ukupni prihodi u djelatnosti	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
A	69	184	76	221	357	326	2.099	2.144	248.861.665	289.770.505	1.556.243.199	2.276.643.320
C	225	263	238	329	2.130	1.134	5.050	6.654	731.336.061	295.908.634	2.924.064.658	3.723.521.634
F	180	191	184	228	1.203	683	1.699	2.316	379.573.656	150.872.225	638.720.239	982.313.761
Regija Slavonija i Baranja												
Djelatnost	Broj mikro poduzeća		Ukupan broj poduzeća		Broj zaposlenih u mikro poduzećima		Ukupan broj zaposlenih u djelatnosti		Ukupni prihod u mikro poduzećima		Ukupni prihodi u djelatnosti	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
A, C, F	7.629	8.016	7.706	8.461	18.471	11.985	35.758	40.672	4.769.198.517	2.081.388.717	20.143.263.063	24.516.540.817
Udio u RH	29,36%	28,31%	28,89%	26,64%	13,07%	15,25%	11,23%	10,91%	7,98%	7,6%	9,43%	9,59%
Republika Hrvatska												
Djelatnost	Broj mikro poduzeća		Ukupan broj poduzeća		Broj zaposlenih u mikro poduzećima		Ukupan broj zaposlenih u djelatnosti		Ukupni prihod u mikro poduzećima		Ukupni prihodi u djelatnosti	
	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018	2014	2018
A	2.032	3.113	2.088	3.550	6.417	4.910	24.077	30.002	4.243.600.132	2.933.089.799	16.616.018.591	22.331.400.947
C	11.604	11.629	12.102	14.506	85.856	36.638	221.381	250.645	34.015.720.216	12.122.396.741	155.844.020.012	180.086.126.039
F	12.352	13.567	12.479	14.937	49.002	37.016	73.047	92.045	21.455.482.739	12.317.503.196	41.231.409.696	53.090.137.843
Ukupno RH	25.988	28.309	26.669	32.993	141.275	78.564	318.505	372.692	59.714.803.087	27.372.989.736	213.691.448.299	255.507.664.829

AA1:M43 - poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo; C - prerađivačka djelatnost; F - djelatnost građevinarstva

Tablica 1. Kretanje broja mikro poduzeća, broja zaposlenih i ukupnih prihoda u regiji Slavonija i Baranja u odabranim djelatnostima - izračun autorice prema podacima [3]

4. Empirijsko istraživanje – metodologija i rezultati

Za potrebe ovog rada provedeno je empirijsko istraživanje pomoću online anketnog upitnika kako bi se utvrdile inovacijske aktivnosti mikro poduzeća u regiji Slavonija i Baranja u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva (A), prerađivačkoj djelatnosti (C) i djelatnosti građevinarstva (F). Kako bi se pronašao uzorak i podaci o mikro poduzećima u pet županija u regiji Slavonija i Baranja iz navedenih djelatnosti, korištena je baza podataka o poslovnim subjektima u Republici Hrvatskoj u Digitalnoj komori, dostupnoj na web stranicama Hrvatske gospodarske komore. Za definiranje kriterija odabira uzorka korišteni su kriteriji razvrstavanja poduzeća prema Zakonu o poticanju razvoja malog gospodarstva [9], s tim da su se uzeli u obzir dominantni kvantitativni kriteriji broja zaposlenih i visine ostvarenih prihoda. Istraživačka populacija su mikro poduzeća prema sljedećim definiranim kriterijima:

- aktivna poduzeća koja su predala godišnje financijsko izvješće za 2018. godinu
- broj zaposlenih osoba na kraju 2018. godine (od 0 do 9),
- ukupno ostvareni godišnji prihodi u 2018. godini (do 15 milijuna kuna),
- sjedište poslovanja im je u jednoj od pet županija regije Slavonija i Baranja, te
- obuhvaćaju djelatnosti A, C i F prema Nacionalnoj klasifikaciji djelatnosti [5].

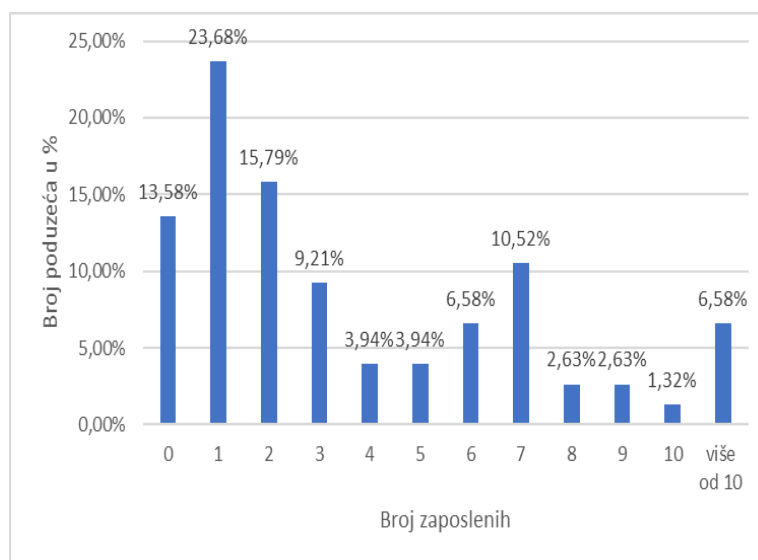
Filtriranjem baze podataka prema navedenim kriterijima, ukupno je 2474 mikro poduzeća zadovoljilo te kriterije na području regije Slavonija i Baranja. Podaci o e-adresama su zatraženi putem e-pošte o Hrvatske gospodarske komore i Hrvatske obrtničke komore, ali zbog trenutnih zakonskih propisa nisu mogli udovoljiti zahtjevu autorice. Do podataka o e-adresama se došlo internetskim pretraživanjem što je predstavljalo vremenski dužu aktivnost i prepreku i ograničenje ovom istraživanju. Od ukupno 2474 mikro poduzeća samo ih je 445 imalo valjanu e-adresu, što je 17,98%. Na anketu je odgovorilo 164 poduzetnika i dobivena stopa odgovora je 36,85%, ali na pojedina pitanja poduzetnici nisu odgovorili, pa je dobivena stopa odgovora za neka pitanja nešto niža. Navedeno predstavlja zadovoljavajuću stopu, jer prema Pološki Vokić [6] stopa povrata od 20% se često u svijetu postavlja kao granična stopa povrata.

Online anketni upitnik izrađen je pomoću LimeSurvey softvera za pripremu i provođenje online ankete. Pitanja vezana za inovacije preuzeta su iz anketnog upitnika iz istraživanja o čimbenicima uspješnosti poslovanja mikro poduzeća u Republici Hrvatskoj [7] koje se provodilo 2016. godine. Prilikom obrade podataka uočen je kod nekih poduzeća porast broja zaposlenih u odnosu na kraj 2018. godine, ali s obzirom da su pitanja vezana uz inovativne aktivnosti uključivala razdoblje prethodnog trogodišnjeg poslovanja mikro poduzeća, odgovori tih poduzeća su uzeta u obzir. Online anketiranje za potrebe ovog rada je provedeno od 27. veljače 2020. do 15. travnja 2020. Prednosti i nedostaci primijenjene metodologije prikupljanja podataka ogledaju se u težoj dostupnosti online kontakt podataka mikro poduzetnika, ali je visok postotak potpunih odgovora.

Primjenom odgovarajućih statističkih i matematičkih metoda dobiveni su sljedeći deskriptivni rezultati:

- promatrano prema županijama, struktura ispitanika je sljedeća: 21,42% iz BPŽ, 24,28% iz OBŽ, 38,58% iz PSŽ, 8,58% iz VPŽ i samo 7,14% iz VSŽ;
- struktura ispitanika prema djelatnostima je sljedeća: 35,90% iz djelatnosti A, 35,90% iz djelatnosti C i 28,20% iz djelatnosti G; a prema vrsti pravnog oblika struktura ispitanika je sljedeća: 43,42% d.o.o., 21,05% j.d.o.o., 3,94% OPG, 30,27% obrti i 1,32% ostalo;
- na anketni upitnik je odgovorilo 41,56% ženskih mikro poduzetnica i 58,44% muških mikro poduzetnika; dok je struktura anketiranih mikro poduzetnika prema stručnoj spremi sljedeća: 45,46% SSS, 19,48% VSŠ, 32,46% VSS i 2,60% (ostalo: mr.sc. i dr.sc.);
- prosječan broj zaposlenih u anketiranim poduzećima (izuzeta su poduzeća sa više od 10 zaposlenih) je 3,1 zaposlenik.

Prema podacima iz grafikona 1. vidljivo je da je najviše mikro poduzeća sa jednim i dva zaposlenika, te je prisutan i visok postotak onih bez zaposlenih (13,58%).

Grafikon 1. Broj zaposlenih u anketiranim mikro poduzećima u %

U tablici 2. prikazani su rezultati o vrstama inovacija u anketiranim mikro poduzećima. Ispitanici su upitani jesu li u proteklih 3 godine uveli neku od inovacija u njihovom poduzeću i da navedu broj registriranih patenata.

Na temelju analiziranih odgovora anketiranih mikro poduzetnika vidljivo je da skoro 87% anketiranih mikro poduzeća nije imalo registriran patent u prošlom trogodišnjem razdoblju, te da je najmanje uvedenih inovacija u području novih ili znatno unaprijeđenih organizacijskih metoda (npr. Upravljanje znanjem ili radno okruženje). Najveći broj anketiranih poduzeća, njih 91,35%, je uvelo nove ili poboljšavalo postojeće procese (npr. nova oprema, strojevi, licence, softveri i sl.). Navedeno je u skladu s dobivenim rezultatima u tablici 3. iz koje je vidljivo da su mikro poduzeća najviše ulagala u nabavku strojeva, opreme, programa i licenci, a najmanje u istraživanje i razvoj. Rezultati ovog istraživanja, prikazani u tablicama 2., 3. i 4., samo potvrđuju neke od slabosti utvrđenih SWOT analizom mikro poduzetnika regije Slavonija i Baranja [7], a to su: nedovoljna stručna znanja o upravljanju poslovanjem, nedostatak financijskih sredstava i nemogućnost zaduživanja u svrhu ulaganja u

poboljšanje proizvodnih i procesnih inovacija, nedovoljna umreženost i izostanak potrebe za povezivanjem u različita udruženja i ograničeni kapaciteti i resursi.

Vrsta inovacije/broj	0	1 do 5	6 do 15	16 i više	Ukupno
Novi ili znatno poboljšani proizvod (npr. novi proizvod, poboljšana kvaliteta proizvoda i sl.)	27,18%	54,34%	17,25%	1,23%	100,00%
Nova ili znatno poboljšana usluga (npr. naručivanje putem interneta, trening i usavršavanja djelatnika)	28,40%	58,03%	9,87%	3,70%	100,00%
Novi ili znatno poboljšani proces (npr. nova oprema, strojevi, licence, softveri i sl.)	8,65%	62,96%	24,69%	3,70%	100,00%
Nova ili znatno poboljšana marketinška strategija (npr. pakiranje/dizajn, promociju proizvoda, strategiju određivanja cijena)	24,69%	59,26%	12,35%	3,70%	100,00%
Nova ili znatno unaprijeđena organizacijska metoda (npr. upravljanje znanjem ili radno okruženje)	41,98%	46,91%	7,41%	3,70%	100,00%
Broj registriranih patenata	86,42%	11,11%	2,47%	0%	100,00%

Tablica 2. Vrste inovacija u mikro poduzećima u regiji Slavonija i Baranja

Osim prisutnosti inovacija u mikro poduzećima u posljednje tri godine, ispitanici su dali odgovor i na razinu ulaganja u pojedine aktivnosti koje potiču inovativno poslovanje. Ispitanicima su pojedine investicijske aktivnosti mogli ocijeniti ocjenom od 1 do 5, pri čemu je ocjena 1 značila da se uopće nije ulagalo, a ocjena 5 da se izrazito ulagalo. U sljedećoj tablici navedene su aritmetičke sredine za svaki od čimbenika.

Čimbenik	\bar{x}
Nabava strojeva, opreme, programa ili licenci	3,85
Poboljšanje organizacijskih ili poslovnih procesa	3,28
Dizajn proizvoda i usluga	3,37
Istraživanje i razvoj (I&R)	2,51
Ugled tvrtke i brandiranje, uključujući i web dizajn	3,17
Trening i usavršavanje zaposlenika	3,05

Tablica 3. Vrste ulaganja u mikro poduzećima u regiji Slavonija i Baranja

Mikro poduzetnici su najviše ulagali u nabavku strojeva, opreme, programa i licenci što je vidljivo iz najviše vrijednosti aritmetičke sredine 3,85. Zatim, nešto manje su ulagali u dizajn proizvoda i usluga i poboljšanje organizacijskih ili poslovnih procesa,

dok su najniža ulaganja imali u istraživanje i razvoj, što je vidljivo iz vrijednosti aritmetičke sredine od samo 2,51. Sljedeće pitanje na koje su mikro poduzetnici odgovorili odnosilo se na čimbenike koji predstavljaju probleme prilikom stvaranja i komercijalizacije inovativnih proizvoda ili usluga. Čimbenici su se ocjenjivali ocjenama od 1 do 5, pri čemu je ocjena 1 značila da navedeni čimbenik nije problem uopće, dok ocjena 5 je značila da je taj čimbenik veliki problem. U tablici 4. prikazane su prosječne ocjene pojedinih čimbenika.

Čimbenik	\bar{x}
Usmjerenost na kratkoročne operativne aktivnosti	2,58
Visoki standardi kvalitete	2,91
Preveliki troškovi inovacija i nesigurnost povrata ulaganja	3,42
Dominacija konkurenata na tržištu	3,23
Poteškoće u pristupu pogodnim partnerstvima i strah/nepovjerenje od stvaranja poslovnog partnerstva	3,14
Nedostatak odgovarajuće stručne radne snage	3,53
Nedostatak financijskih sredstava	3,70
Nešto drugo	2,47

Tablica 4. Čimbenici stvaranja i komercijalizacije inovacija u mikro poduzećima u regiji Slavonija i Baranja

Iz dobivenih rezultata može se vidjeti da su mikro poduzetnici kao najveći problem pri stvaranju i komercijalizaciji inovacija istaknuli nedostatak financijskih sredstava s prosječnom ocjenom 3,70, te nedostatak odgovarajuće stručne radne snage s prosječnom ocjenom 3,53. Najmanjim problemom mikro poduzetnici smatraju usmjerenost na kratkoročne operativne aktivnosti. Prema rezultatima empirijskog istraživanja dolazi se do zaključka da su u anketiranim mikro poduzećima prisutne inovacijske aktivnosti koje im omogućuju uspješno poslovanje, jer 90,18% anketiranih mikro poduzetnika u posljednje tri godine je ostvarilo dobit.

5. Zaključak

Analizom podataka o mikro poduzećima došlo se do zaključka da je u svim promatranim županijama u 2018. godini u odnosu na 2014. godinu došlo do porasta broja zaposlenih u mikro poduzećima, osim u prerađivačkoj djelatnosti u BPŽ, te do smanjenja broja zaposlenih i ukupnih prihoda gotovo u svim županijama. Pozitivan pomak u broju zaposlenih ostvaren je u BPŽ u djelatnosti poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, te djelatnosti građevinarstva u VPŽ. Dok je do porasta ukupnih prihoda došlo u djelatnosti građevinarstva u PSŽ i u djelatnosti poljoprivrede u VSŽ. Na razini Republike Hrvatske, u promatranim djelatnostima, došlo je povećanja broja mikro poduzeća za 8,93%, ali i do smanjenja broja zaposlenih za 44,39%, te smanjenja ukupnih prihoda za 54,16%. Navedene promjene su se odrazile i na ukupne udjele regije SiB u odnosu na RH kroz smanjenje udjela u broju mikro poduzeća, ukupnom broju zaposlenih u djelatnosti i ukupnom prihodu mikro poduzeća, dok je vidljivo povećanje udjela broja zaposlenih u mikro poduzećima, te

ukupnih prihoda u djelatnosti. Rezultati empirijskog istraživanja su pokazali da je u regiji Slavonija i Baranja prosječan broj zaposlenih u mikro poduzećima 3,1 zaposlenik, te da gotovo 50% anketiranih mikro poduzetnika ima završenu srednju stručnu spremu. U protekle tri godine su prisutne inovacije i inovacijske aktivnosti u mikro poduzećima što je vidljivo kroz njihovo uvođenje novih ili poboljšavanja postojećih procesa kroz kupnju opreme, strojeva, licenci i sl. S druge strane, gotovo 87% mikro poduzeća nema registriran patent i najmanje je inovacijskih aktivnosti u području novih ili znatno unaprijeđenih organizacijskih metoda (npr. upravljanje znanjem ili radno okruženje). Mikro poduzetnici su u analiziranom razdoblju najviše ulagali u nabavku strojeva, opreme, programa i licenci, dok su najniža ulaganja imali u istraživanje i razvoj. Kao najveći problem u stvaranju i komercijalizaciji inovacija istaknuli su nedostatak financijskih sredstava te nedostatak odgovarajuće stručne radne snage s prosječnom ocjenom. Neka buduća istraživanja trebala bi biti usmjerena na istraživanje statistički značajne povezanosti uspješnosti poslovanja s inovativnim aktivnostima mikro poduzeća, ali prema djelatnostima i prema županijama. Za navedenu analizu potreban je veći uzorak anketiranih mikro poduzetnika.

6. Literatura

- [1] CEPOR (2020). *Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj*, Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/527/Zakon-o-poticanju-razvoja-malog-gospodarstva>; *Pristup: 15-04-2020*
- [2] European Commission (2015). *INNOBAROMETER 2015 - THE INNOVATION TRENDS AT EU ENTERPRISES*, European Union, ISBN 978-92-79-47769-0. Dostupno na: <https://tinyurl.com/k868oyc>; *Pristup: 10-04-2020*
- [3] Hrvatska gospodarska komora (2020). *Digitalna komora*, Dostupno na: <https://digitalnakomora.hr/home>; *Pristup: 15-04-2020. Izračun autora*
- [4] Mečev, D., Žaja, J. (2017). *Inovacijske aktivnosti malih i srednjih poduzeća u Republici Hrvatskoj: empirijsko istraživanje u ICT sektoru*, *Obrazovanje za poduzetništvo*, Vol7, NR2(2017), Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/191699>, *Pristup: 10-4-2020*
- [5] Nacionalna klasifikacija djelatnosti 2007. – NKD 2007, NN 58/2007, Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2007_06_58_1870.html; *Pristup: 20-04-2020*
- [6] Pološki Vokić, N. (2004). *Menadžment ljudskih potencijala u velikim hrvatskim poduzećima*. *Ekonomski pregled*, 55(5-6), 455-478. Dostupno na: <https://hrcak.srce.hr/16299>; *Pristup: 18-04-2020*
- [7] Štavlić, K. (2016). *Čimbenici uspješnosti mikro poduzeća u Republici Hrvatskoj*. Doktorska disertacija. Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet, Osijek.
- [8] Štavlić, K. (2018). *Mikro poduzetništvo – resursi, potencijali i uspješnost*. Veleučilište u Požegi, ISBN 978-953-7744-32-8, Požega
- [9] [9] *Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva* (2016). *Narodne novine* br. 29/02, 63/07, 53/12, 56/13, 121/16, čl. 3, *Dostupno na: https://www.zakon.hr/z/527/Zakon-o-poticanju-razvoja-malog-gospodarstva*; *Pristup: 20-04-2020*

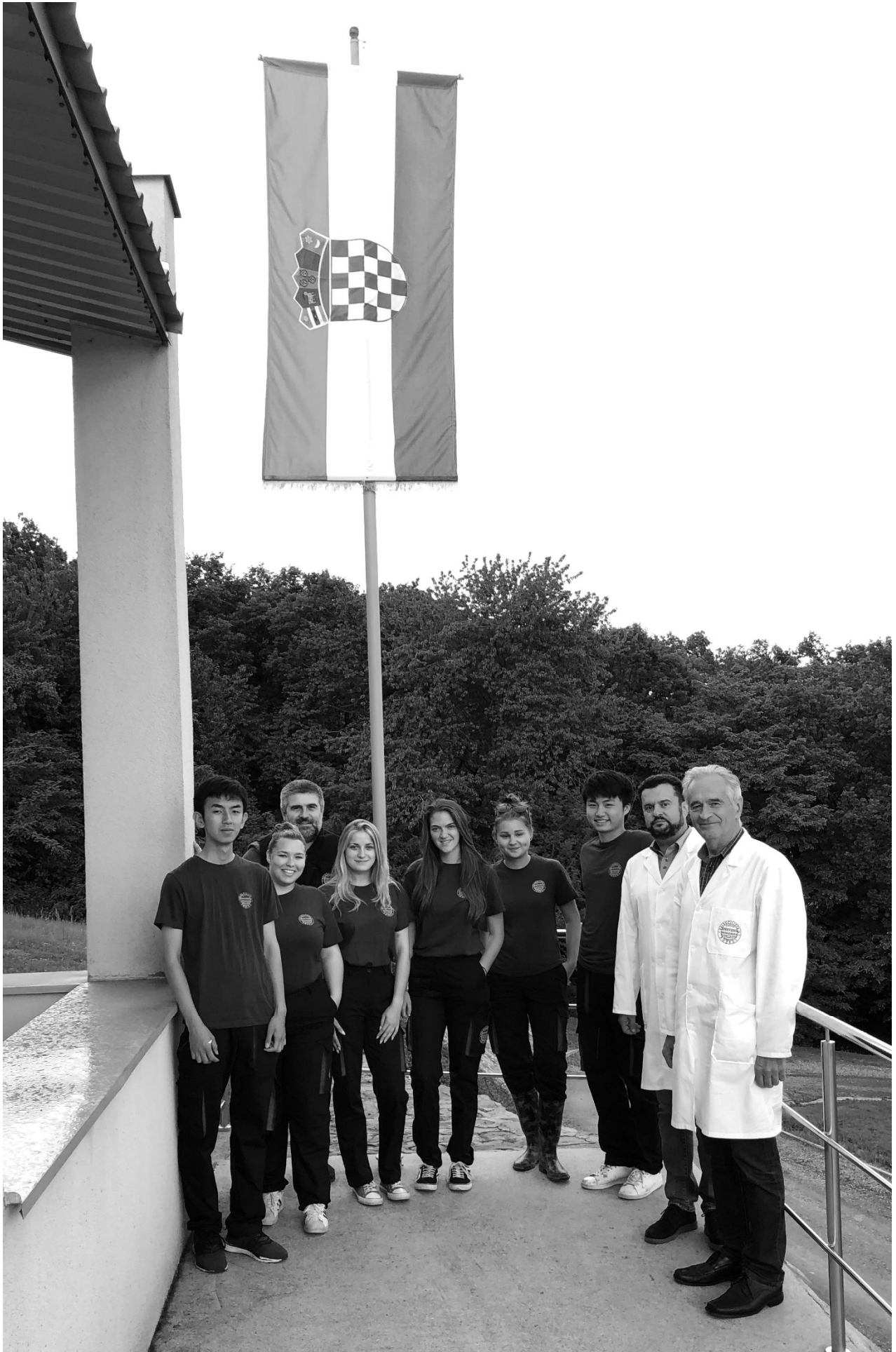

Photo 069. Nastava / Teaching